

Indstik: Klubben er et helt unikt sted

Søren Østergaard, Ph.d. Leder af Center for ungdomsstudier (CUR).

Klubben er et helt unikt sted

Fritidsklubben tilbyder et unikt fællesskab på tværs af alder, køn og kultur. Aktiviteterne faciliteres af professionelle voksne, der er ansat til at udvikle fællesskaber, som giver børn og unge det absolut bedste afsæt for resten af deres liv.

Det lyder som opskriften på en succes – og det er det også på nogle områder: Fritidsklubberne udgør efter foreningsidræt den største organiserede fritidsarena for elever i 3.-6. klasse, og især i forhold til at udvikle klubmedlemmernes *relationelle* kompetencer gør klubberne virkelig en forskel.

Selvom klubben i udgangspunktet burde have alle forudsætninger for at være en medlemsmæssig succes, er virkeligheden den, at halvdelen af medlemmerne forsvinder fra 3. til 5. klasse. I 3. klasse er 69% af årgangen indskrevet i et kommunalt fritidstilbud, mens andelen i 5. klasse er 32% (EVA 2018).

Tilbagegangen i medlemstallet handler hverken om folkeskolereformen eller Corona-pandemien. Nedgangen i medlemstallet er en proces, der er foregået over en noget længere årrække (Bugge & Østergaard 2020).

Hvilke udfordringer synes der er at være for fritidsklubberne? Hvad kan bane vejen for, at flere børn og unge forbliver i klubbernes i udgangspunktet unikke fællesskaber i længere tid? Det ser vi nærmere på i dette indstik¹.

Hvori består forandringerne? Eller måske snarere ”forandringen”?

Når vi beder klubmedarbejdere om at beskrive udviklingen på klubområdet de seneste 10 år, er det sjældent, at de refererer til Folkeskolereformen eller Corona! Den store ”gamechanger” er medlemmernes brug af skærmen, som har medvirket til at ændre hverdagen i klubben – noget denne klubmedarbejder sætter ord på:

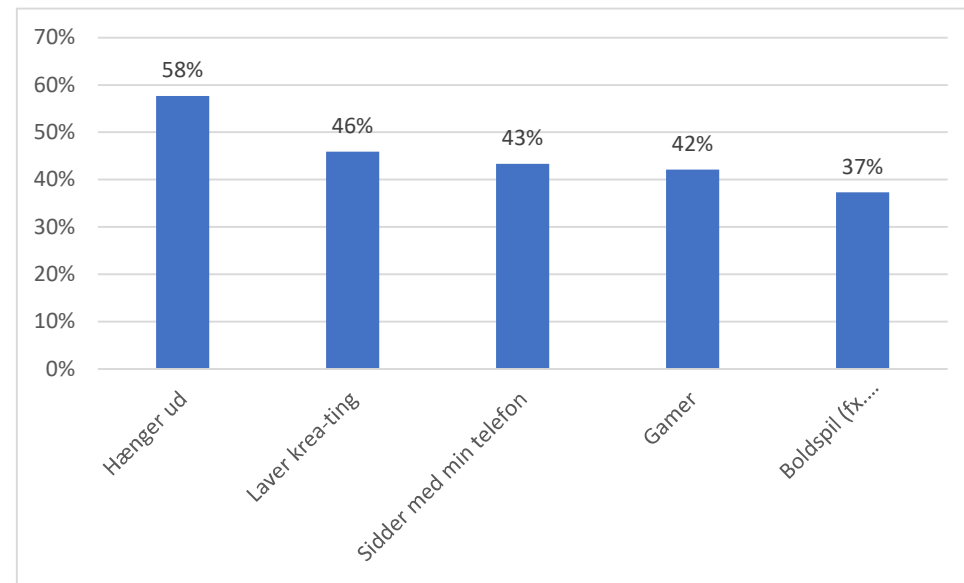
Hvis vi tager et billede af klubben for 15 år siden, hvor jeg kom ned gennem klubben en almindelig dag, så ville der sidde måske én ovre i sofaen i et hjørne og læse tegneserier. Alle de andre var engagerede i værksteder, spillede bold udenfor eller var på tur. Og min opgave bestod i at hjælpe klubmedlemmet fra sofaen ind i en aktivitet. I dag er det helt anderledes. Når jeg går igennem klubben i dag, er der mange, der bare sidder med deres telefon uden at have noget at gøre med de andre – eller i hvert fald ser det ikke sådan ud! Og min opgave består i at aktivere minimum 15 medlemmer. (Klubmedarbejder)

Set fra klubmedarbejderens perspektiv sidder klubmedlemmerne ”bare” med deres telefon, men ”indrømmer” samtidig, at han ikke rigtigt ved, hvad de har gang i. Og klubmedlemmerne kan have gang i mange ting på skærmen – afslapning, underholdning, interaktion med andre, søgen efter

¹ Indsigterne i dette afsnit er baseret på data fra denne undersøgelse og er suppleret af en mindre undersøgelse foretaget blandt 12 fritidsklubber med deltagelse af 502 elever i 4.-6. klasse samt 478 forældre.

viden osv. – og i praksis anvender de bare deres telefon i klubben, som de gør på de fleste andre arenaer.

At telefonen fylder meget i klubben, får vi bekræftet, da vi spørger klubmedlemmerne hvilke aktiviteter, de hyppigst er involveret i, når de går i klub:

Figur 1: Hvilke aktiviteter laver du oftest i klubben? Flere svar kan vælges. Figuren viser top 5-aktiviteter. Spørgsmålet er fra den supplerende klubundersøgelse. Procent.

”Hænger ud” og ”Sidder med min telefon” er aktiviteter, der i marginalt omfang omfatter de voksne, som især italesætter vanskeligheden ved at bryde ind i den symbiose, der er mellem klubmedlem og smartphone:

”... Det er, som om de gemmer sig bag ved en optagethed af det, der foregår på telefonen, og jeg oplever det som uhyre vanskeligt at komme ordentligt i kontakt med dem ...” (Klubmedarbejder)

For klubmedarbejderen virker det nærmest grænseoverskridende at skulle sætte sig ned ved siden af et klubmedlem og stille spørgsmålet: ”Hvad har du gang i?”, som måske er det, der skal til for at skabe den relation, som medarbejderen efterspørger. Det interessante i den sammenhæng er så, at det med stor sandsynlighed vil være lige så skræmmende for klubmedlemmet, fordi de kun i meget begrænset omfang er vant til, at ”voksne” gør noget sådant!

Til overvejelse:

En del af udfordringen består i, at klubtilbuddet er et såkaldt "KAN-KAN"-tilbud, hvor man kan komme, hvis man har lyst - og hvor man KAN deltage i aktiviteterne, hvis man har lyst, men der er ikke noget, man SKAL.

Spørgsmålet er, om det kunne give mening, at man i klubberne overvejer flere "KAN-SKAL"-aktiviteter. Det betyder, at man ligesom musikskolen, spejder- og håndboldklubben tilbyder aktiviteter, som man KAN komme til, men når man kommer, er der også noget, man SKAL. Denne tilgang rammer potentielt ind i et behov, som en ret stor gruppe af klubmedlemmer påpeger, nemlig at det godt kan være svært at komme ind i et fællesskab, hvor man ikke er helt sikker på, hvad der skal ske og med hvem:

- 31% af klubmedlemmerne er enten enige eller meget enige i, at det godt kan være utrygt at komme i klubben, når man ikke ved, hvad man skal lave.
- 27% af klubmedlemmerne er enten enige eller meget enige i, at det godt kan være utrygt at komme i klubben, når man ikke ved, hvem man skal være sammen med.

Den samme utryghed oplever klubmedlemmerne næppe, når de går til andre fritidsaktiviteter, som 82% af dem gør. Her kommer de, hvis de har lyst, men når de så dukker op, er der ting, de skal. Derved er langt de fleste vant til og sikkert også trygge ved denne tilgang.

En anderledes organisering ville også ramme fint i forhold til den store gruppe af klubmedlemmer, der angiver, at det er vigtigt, at de voksne i klubben:

- Sætter aktiviteter i gang: 88%
- Deltager i aktiviteter sammen med os: 74%

I forlængelse af dette er det interessant, om man, når man har været en del af en aktivitet, hvor man SKAL gøre noget bestemt, reelt også trænes til, at man mere selvorganiseret KAN indgå i andre fællesskaber, fordi ens sociale færdigheder er blevet skærpet i det trygge rum, der opstår, når de voksne legemestre initierer og deltager i en aktivitet.

Til overvejelse:

- Overvej, hvorvidt "SKAL"-aktiviteter ville fungere i jeres klub – og i givet fald hvilke aktiviteter, der kunne være tale om?
- Overvej, hvilke børn og unge, der i jeres klub evt. ville profitere af "SKAL"-aktiviteter?

Klubberne kan noget i forhold til relationer

I lighed med undersøgelsen fra 2017 scorer fritidsklubberne højt på deres evne til at skærpe medlemmernes sociale kompetencer, herunder det at kunne indgå i selvorganiserede aktiviteter med deres venner. 59% af dem, der ikke går i klub, angiver, at de er selvorganiseret sammen med deres venner, mens det gælder næsten 68% af dem, der går i klub. Således ser klubben altså ud til at være en arena – det store tween-værelse – hvor man træner sin evne til at kunne indgå i fællesskaber.

Men der bliver nok snakket for lidt – i hvert fald om noget, der er vigtigt

Man skal være heldig, hvis man støder ind i klubmedlemmer, der bruger klubmedarbejderne som mere kontinuerlige samtalepartnere:

Interviewer: Er der nogle gange, hvor I taler med de voksne om, hvordan I har det? Om I er glade eller kede af det? Har du prøvet det, Louise?

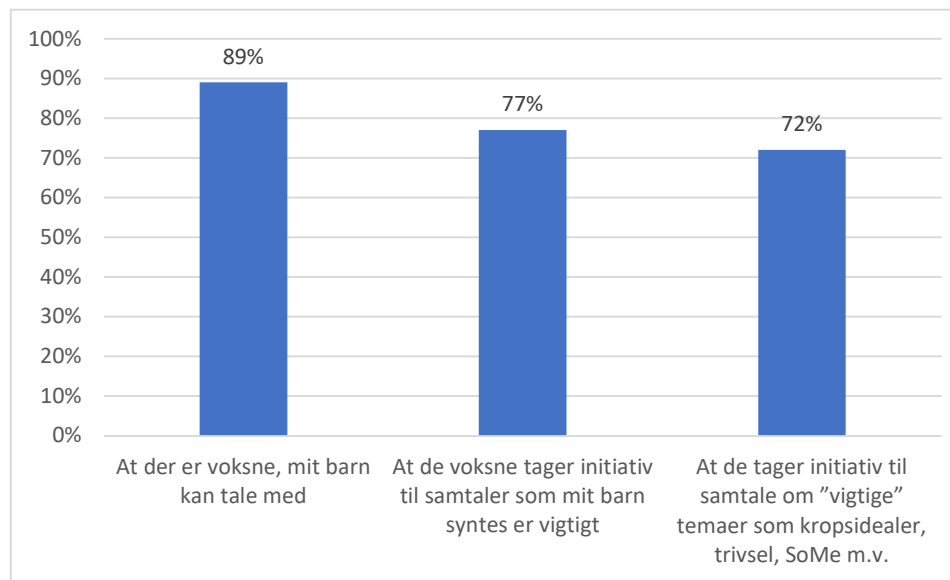
Louise: Ikke rigtig.

Interviewer: Så du har ikke snakket med nogen i klubben, hvis du har haft en dårlig dag f.eks.?

Louise: Næ.

Undersøgelser peger på, at andelen som bruger klubmedarbejderne som kontinuerlige samtalepartnere ligger på omkring 15% af medlemmerne (Bugge & Østergaard 2020). Dette er endda til trods for, at klubmedlemmerne befinder sig i en fase af livet, hvor man kan være udfordret på trivsel, det at skulle lære at navigere i en vennegruppe m.v.

I den sammenhæng er det tankevækkende, at samtalerne med de voksne i klubben efterspørges af såvel klubmedlemmer som deres forældre. 2 ud af 3 klubmedlemmer (67%) efterspørger voksne, som man kan tale med om de vigtige ting i livet, og ønsket om at klubmedarbejderne taler med klubmedlemmerne er endnu mere udtalt blandt forældrene, hvilket fremgår af figur 2.

Figur 2: I hvilken grad er det vigtigt for dig. Viser andelen, som har svaret "I meget høj grad" eller "I høj grad". Spørgsmålet er fra den supplerende undersøgelse. Procent.

Den forventning bliver nok svær at opfylde i klubber, hvor det at hænge ud og sidde med sin telefon er de mest populære aktiviteter! Og det kunne i sig selv godt give anledning til, at man kigger på en anden organisering af aktiviteterne i klubberne.

Til overvejelse:

Eleverne i 3.-6. klasse er midt i en proces, hvor de skal lære at navigere i en vennegruppe. I tillæg til dette er 5.-6. klasse på vej ind i teenageårene og de udfordringer, det potentielt fører med sig. Som det fremgår af kapitel 7, er der emner, der ikke giver mening at snakke med sine forældre om. Hvem skal man så snakke med? Vennerne, der står i de samme problemer? Eller de voksne, som man møder nede i klubben, som besidder den nødvendige faglighed og er ansatte til at være nysgerrige? Det virker som et "match made in heaven", men virkeligheden er ofte en anden. Det er meget få af medlemmerne, der oplever, at de anvender klubmedarbejderne til mere end "small talk".

Klubberne har reelt en særlig mulighed for i praksis at være et unikt fællesskab, hvor man møder voksne, der tør, og som formår at tale om det, der er på spil i livet, når man er 9-12 år gammel. Samtidig er det voksne, der er nysgerrige på alt det, som de ikke ved noget om. At møde en anerkendende, nysgerrig og kompetent voksen i klubben, skaber potentielt grundlaget for, hvordan man ser på de voksne, man møder i de næste faser af sit liv.

Det kræver ikke større ændringer. I klubberne er man fint opdateret på, hvad der er på spil i medlemmernes liv: overvejelser omkring min placering i et fællesskab, hvordan skal jeg agere på SoMe, hvad sker der med min krop osv. Men det kræver, at klubberne går fra, at disse temaer er noget, man KAN tale om, til, at det er noget, man SKAL tale om – og at man vælger at gøre det bevidst og systematisk i forbindelse med eksisterende aktiviteter.

Overvej, hvordan det kunne se ud i din klub, hvis man:

I 4. klasse SKAL snakke om, hvordan man bliver en del af et fællesskab, får venner og løser konflikter. Og hvordan man med 6. klasserne SKAL snakke om kropsidealer, postuleret overvægt og påvirkningen fra SoMe? Hvordan ville det kunne integreres i de eksisterende aktiviteter i krea- og musikrummet? Og hvad vil det kræve, hvis vi skal have hele personalegruppen med på, at det er en SKAL-opgave?

Litteratur

Gaard, Bugge & Østergaard (2021): *Der sker hele tiden noget...Det gør der bare – en undersøgelse med fokus på Generation Alpha, fritid, forældre og fællesskab*, Ungdomsanalyse. (Udgivelse kan også hentes på www.cur.nu)

<https://www.tokeagerschou.dk/assist> assist@tokeagerschou.dk